

บทที่ 6

งานวิจัยทางปรัชญาการศึกษา

รายงานผลการวิจัยด้านปรัชญาการศึกษา ซึ่งคณาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษาได้ทำการวิจัยในปี พ.ศ. 2540 เรื่อง การเปรียบเทียบความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาระหว่าง อาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง สรุปได้ดังนี้ :-

คำนำ

ปรัชญาการศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะหน้าที่สำคัญของการศึกษา คือ การทำให้ชีวิตมีคุณค่าทั้งในด้านการพัฒนาสติปัญญา ค่านิยม ทักษะ ความริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนการวางรากฐานของการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีเป้าหมาย ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ย่อมต้องตั้งอยู่บนรากฐานของปรัชญาการศึกษาซึ่งได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของการศึกษา

ปัจจุบันนี้สถาบันที่ผลิตครูมักจะถูกวิพากษ์วิจารณ์เสมอว่า ขาดจุดยืน แนวคิด หรือทิศทางทางการศึกษาที่แน่นอน ซึ่งหมายถึงการจัดการศึกษา โดยขาดปรัชญาการศึกษานั้นเอง เมื่อเห็นว่าปรัชญาการศึกษามีความสำคัญจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาระหว่างอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ทั้งนี้เพื่อหาคำตอบว่าอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร นอกจากนั้นเพื่อศึกษาว่าระหว่างความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่อาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ระบุว่าตนเองยึดถือกับความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามจะแตกต่างหรือสอดคล้องกันหรือไม่ ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรการสอนในคณะศึกษาศาสตร์ให้สอดคล้องกับแผนและนโยบายทางการศึกษาของชาติอีกด้วย

สภาพของปัญหา

การจัดการศึกษาของชาติจะบรรลุจุดมุ่งหมายได้ ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการศึกษา การลงทุนทางการศึกษา หลักสูตร ครู และนักเรียน แต่สิ่งที่สำคัญยิ่งคือ ปรัชญาการศึกษาซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของการศึกษา กล่าวคือปรัชญาการศึกษาพิจารณาองค์ประกอบทุก ๆ ส่วนของการศึกษาอย่างถี่ถ้วน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษานี้จะใช้เป็นเครื่องนำทางหรือหลักยึดในการจัดการศึกษาและพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาโดยส่วนรวม (ศักดิ์ดา ปรารงค์ประทานพร, 2526 : 45)

การนำเอาปรัชญาการศึกษาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็น เพราะถ้าหากอาจารย์และนักศึกษามีแนวคิดความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาอย่างไร ก็จะกำหนดแนวทางของการเรียนการสอนไปตามแนวปรัชญาที่ตนเองยึดถือ (ภิญญู สาธ, 2525 : 99) ดังนั้น การส่งเสริมความรู้ทางปรัชญาการศึกษาให้กับอาจารย์และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตครูจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าอาจารย์และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมก็ย่อมจะแสดงพฤติกรรมตามความเชื่อที่ตนยึดถือ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีแนวโน้มที่จะทำอย่างที่ท่านเองคิดอยู่เสมอ (อรสา สุขเปรม, 2526 : 110)

ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในวิชาปรัชญาการศึกษาสนใจที่จะศึกษาถึงความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาทั้งของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ จึงได้กำหนดเป็นหัวข้อวิจัยว่า “การเปรียบเทียบความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาระหว่างอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง” ขึ้นมาเพื่อทำการศึกษาวิจัยและนำผลที่ได้มาวางแผนพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนในคณะศึกษาศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2. เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อทางปรัชญาทางการศึกษาของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3. เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาระหว่างอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ระบุว่าตนเองยึดถือกับความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถาม

สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

1. ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แตกต่างกัน
2. ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ระบุว่าตนเองยึดถือกับความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ยึดปรัชญาการศึกษา 6 ลัทธิ เป็นแนวทางคือ
 - 1.1 ลัทธิสารัตถนิยม (Essentialism)
 - 1.2 ลัทธินิรันดรนิยม (Perennialism)
 - 1.3 ลัทธิพัฒนาการนิยม (Progressivism)
 - 1.4 ลัทธิปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)
 - 1.5 ลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism)
 - 1.6 พุทธปรัชญาการศึกษา (Buddhism)
2. จากปรัชญาการศึกษาทั้ง 6 ลัทธิจะศึกษาในเรื่องต่อไปนี้
 - 2.1 จุดมุ่งหมายการศึกษา
 - 2.2 หลักสูตร
 - 2.3 โรงเรียน
 - 2.4 ผู้สอน
 - 2.5 กระบวนการเรียนการสอน

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ อาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษาและนักศึกษา
ระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงเท่านั้น

4. ตัวแปรที่จะศึกษา คือ

4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

ก. สถานภาพของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

ข. เพศ แบ่งเป็นเพศหญิงและเพศชาย

ค. อายุ แบ่งเป็น

1. ต่ำกว่า 25 ปี
2. 26 - 30 ปี
3. 31 - 35 ปี
4. 36 - 40 ปี
5. 40 ปีขึ้นไป

ง. ประสบการณ์การทำงาน แบ่งเป็น

1. ไม่มีประสบการณ์
2. 1 - 5 ปี
3. 6 - 10 ปี
4. 11 - 15 ปี
5. 16 ปีขึ้นไป

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษา 6 ลัทธิคือ

1. ลัทธิสารัตถนิยม (Essentialism)
2. ลัทธินิรันตรนิยม (Perennialism)
3. ลัทธิพัฒนาการนิยม (Progressivism)
4. ลัทธิปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)
5. ลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism)
6. พุทธปรัชญาการศึกษา (Buddhism)

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ถือว่า

1. อาจารย์บัณฑิตศึกษาและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาเป็นของตนเอง
2. ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาเป็นสิ่งที่สามารถวัดได้โดยใช้แบบสำรวจความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
3. เกณฑ์สำหรับกำหนดระดับความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาครั้งนี้ถือว่าถ้าความถี่ในปรัชญาการศึกษาใดสูงสุดถือว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในลัทธินั้น ๆ สูงสุด และถ้าความถี่ในปรัชญาการศึกษาลัทธิใดต่ำสุด ถือว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในลัทธินั้น ๆ ต่ำสุด

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษา หมายถึง แนวคิด หรือทัศนคติทางการศึกษาที่บุคคลใช้เป็นหลักในการดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษา หรือใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาแก้ปัญหาต่างๆ ทางการศึกษาในทุก ๆ ด้าน

ปรัชญาการศึกษา หมายถึง แนวคิด ความเชื่อหรือทฤษฎีทางการศึกษา ได้แก่

1. สารัตถนิยม (Essentialism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่เชื่อว่า การศึกษา คือ การอนุรักษ์ถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง
2. นิรันตรนิยม (Perennialism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่เชื่อว่า การศึกษา คือ การพัฒนาพลังทางสังคม ความคิด เหตุผล และคุณธรรมให้ผู้เรียน เพื่อมนุษย์มีความเป็นเลิศทางวิชาการ
3. พิพัฒนาการนิยม (Progressivism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่เชื่อว่า การศึกษา คือ การเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน และผู้เรียนสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมได้อย่างเป็นสุข
4. ปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่เชื่อว่า การศึกษา คือ เครื่องมือในการแก้ปัญหา และเสริมสร้างสังคมใหม่ที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

5. อุดมคติการนิยาม (Existentialism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่เชื่อว่า การศึกษา คือ การให้เสรีภาพแก่ผู้เรียน ในการเลือกและตัดสินใจตามความต้องการของตัวเอง

6. พุทธปรัชญา (Buddhism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่เชื่อว่า การศึกษา คือ การมุ่งให้คนรู้จักแก้ปัญหาให้พ้นทุกข์ ฟังตนเองได้ มีคุณธรรม ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข และรู้จักมุ่งหมายของชีวิต (สุรินทร์ รักษาติ, 2529 : 194 – 195)

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ที่สอนระดับบัณฑิตศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีสถานภาพเป็นนักศึกษาอยู่ในปัจจุบัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาระหว่างอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อนำข้อมูลนั้นไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
2. เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับคณะศึกษาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาจุดมุ่งหมายของการศึกษา หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมไทย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ก. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. อาจารย์ที่สอนระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง อาจารย์ที่ตอบแบบสอบถามการวิจัยในครั้งนี้ทั้งหมด 50 คน เป็นหญิงมากกว่าชาย คือหญิง

28 คน ชาย 22 คน ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 41 ปีขึ้นไป รองลงมาคืออายุ 36 - 40 ปี ในเรื่อง ประสิทธิภาพการทำงานพบว่าส่วนใหญ่มีประสพการณ์การทำงานอยู่ระหว่าง 16 ปีขึ้นไป รองลงมาคือ 1 - 5 ปี และ 11 - 15 ปี ไม่ปรากฏว่ามีอาจารย์ที่ไม่มีประสพการณ์การทำงาน

2. นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด 408 คน พบว่าเป็นหญิงมากกว่าชาย คือ หญิง 208 คน ชาย 200 คน ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 41 ปีขึ้นไป รองลงมาคืออายุ 36 - 40 ปี ในเรื่องประสพการณ์การทำงานอยู่ระหว่าง 16 ปีขึ้นไป รองลงมาคือ 11 - 15 ปี และพบว่า มีนักศึกษาน้อยที่ไม่มีประสพการณ์การทำงาน

ข. ข้อมูลที่เกี่ยวกับความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาโดยส่วนรวมแตกต่างกันคืออาจารย์ที่มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาโดยส่วนรวมโน้มไปทางลัทธิพุทธปรัชญาสูงสุด และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธินิรันตรนิยมสูงสุด และยังแตกต่างกันในระดับรองลงไป กล่าวคืออาจารย์เลือกลัทธิพิพัฒนาการนิยม นิรันตรนิยม สาร์ตถนิยม อัตถิกวนิยม และปฏิรูปนิยม รองลงมาตามลำดับ แต่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเลือกปฏิรูปนิยม พิพัฒนาการนิยม พุทธปรัชญา อัตถิกวนิยม และสาร์ตถนิยม รองลงมาตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าอาจารย์มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาส่วนใหญ่โน้มไปทางลัทธิพุทธปรัชญาเกือบทุกด้าน เว้นในด้านกระบวนการเรียนการสอน และด้านหลักสูตรโน้มไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยมสูงสุด ส่วนนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาโน้มไปทางลัทธินิรันตรนิยมเกือบทุกด้าน ยกเว้นในด้านกระบวนการเรียนการสอน และด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษาโน้มไปทางลัทธิปฏิรูปนิยมสูงสุด

ตอนที่ 2 ก. ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในแต่ละด้านนั้น ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษา ระหว่างอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ในด้านกระบวนการเรียนการสอนส่วนด้านที่เหลือคือด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านโรงเรียน และด้านผู้สอนไม่พบว่ามี ความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ

ข. เปรียบเทียบความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในแต่ละด้านจำแนกตามเพศ อายุ และ ประสบการณ์การทำงาน ผลการวิจัยพบว่า

อาจารย์ที่สอนระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีเพศต่างกันมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านหลักสูตรนอกนั้นไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับอาจารย์ที่มีอายุและ ประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษา นอกนั้นไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีเพศต่างกันมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีอายุ และประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน นอกนั้นไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาระหว่างอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ระบุว่าตนเองยึดถือกับความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ได้จากการตอบแบบสอบถามทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านโรงเรียน ด้านผู้สอน ด้านกระบวนการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า

ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ระบุว่าตนเองยึดถือกับความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษาด้านหลักสูตร ด้านโรงเรียน และด้านกระบวนการเรียนการสอน ส่วนด้านผู้สอนไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์ และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การวิจัยครั้งนี้พบว่าอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิที่แตกต่างกันคืออาจารย์มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพุทธปรัชญาสูงสุด และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาโน้มไปทางลัทธินิรันตรนิยม

การที่อาจารย์ ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพุทธปรัชญาสูงสุดนั้นอาจอธิบายได้ดังนี้

ความเชื่อทางพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อแนวความเชื่อพื้นฐานของสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ส.ศิริรักษ์, 2528 : 247) จนเป็นสาเหตุทำให้อาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางพุทธปรัชญาสูงสุด กล่าวคือปรัชญาการศึกษาพุทธปรัชญาที่มีความเชื่อสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เช่น พุทธศาสนาเชื่อในเรื่องของธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงว่าสรรพสิ่งทั้งหลายเป็นกระแสของเหตุและปัจจัยที่หมุนเนื่องกัน ไม่มีตัวตน เป็นของตนเอง (อนัตตา) และไม่เที่ยงแท้แน่นอน ต้องเปลี่ยนแปลงไป (อนิจจัง) ตามเหตุปัจจัย (ประเวศ วะสี, 2525 : 468)

ในเรื่องการศึกษาพุทธศาสนา (สาโรช บัวศรี, 2520 : 35 - 41) เชื่อว่าชีวิตประกอบขึ้นด้วยส่วนประกอบ 5 ชนิด เรียกว่าเบญจขันธ์ ได้แก่ รูปขันธ์ คือสิ่งที่ป็นร่างกาย เวทนาขันธ์ คือความรู้สึกต่าง ๆ สัญญาขันธ์ คือความจำได้ สังขารขันธ์ คือสภาพที่ปรุงแต่งจิต และวิญญาณขันธ์ คือความรู้ที่เกิดจากการสัมผัส ฉะนั้นการศึกษาคือการพัฒนาขันธ์ 5 เพื่อให้อกุศลมูล คือ ความโลภ โกรธ หลง ลดน้อยลงให้มากที่สุด ผลที่ได้ก็คือ การพัฒนาร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญาของผู้เรียน สำหรับในเรื่องของหลักการสอนทางพระพุทธศาสนาใช้หลักของอริยสัจ 4 อันได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค โดยอาศัยหลักไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นพื้นฐาน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งหาต้นเหตุของปัญหา และลงมือแก้ปัญหาด้วยการดับสาเหตุ นั้น จะเห็นว่าสอดคล้องกับนโยบายในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

ที่เน้นการเรียนการสอนให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น และรู้จักแก้ปัญหาเป็น (Problem - Solving Method) (บรรจง จันทรสา, 2522 : 245)

ดังนั้นสรุปได้ว่า การที่อาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางพุทธปรัชญาสูงสุดนั้น เนื่องมาจากอิทธิพลของความเชื่อในหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาที่เป็นส่วนสำคัญยิ่ง ต่อความเชื่อพื้นฐานของสังคมไทยและสอดคล้องกับความพยายามของนักการศึกษาไทยที่ต้องการให้ประเทศไทย มีปรัชญาการศึกษาของตนเอง นั่นคือพุทธปรัชญาการศึกษา และการที่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธินิรันตรนิยมสูงสุดนั้น อธิบายได้ดังนี้

ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธินิรันตรนิยมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เนื่องมาจากนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป และส่วนใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป (ดูตารางที่ 2) แม้ว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นผู้มีความรู้ความสามารถแต่เมื่อเข้าทำงานนานก็จะทำให้ขาดความกระตือรือร้น แม้ว่าจะได้เข้ารับการศึกษารูปแบบใหม่ ๆ ของการเรียนการสอน แต่มักจะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงแนวความคิดเก่า ๆ คือเคยปฏิบัติงานสอนมาอย่างไร ก็ปฏิบัติงานสอนเหมือนที่เคยปฏิบัติมา (สุตใจ ทศพร, 2526 - 2527 : 26) จะเห็นว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาแห่งชาติปีพุทธศักราช 2503 และยึดแนวความเชื่อแบบเสรีนิยม แต่ลักษณะการสอนก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือยังคงยึดแนวความเชื่อแบบอนุรักษนิยมเหมือนเดิม ทำให้การเรียนการสอนไม่สามารถบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ (ภิญโญ สาร, 2514 : 1) นอกจากเหตุผลทางการเรียนการสอนแล้วยังมีสาเหตุมาจากระบบการบริหารภายในสถาบันการผลิตครู ซึ่งอยู่ภายใต้กฎระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัดทำให้การปฏิบัติงานกลายเป็นความเคยชินและไม่มีโอกาสได้ใช้ความคิดของตนเอง (สุมิตร คุณากร, 2520 : 222) นอกจากนั้นระบบการสอบเข้าศึกษาหรือต่อระบบสอบบรรจุเข้าทำงาน มีการเน้นเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสำคัญ ทำให้การเรียนการสอนเน้นหนักไปในความเป็นเลิศทางวิชาการ (ธรรมศักดิ์ มีอิสระ, 2527 : 48 - 52) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นอาจารย์สอนในโรงเรียนทั้งของรัฐและของเอกชนให้ความสำคัญกับ

เนื้อหาวิชาซึ่งก็สอดคล้องกับแนวความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของลัทธินิรันตรนิยมจากเหตุผลดังกล่าว สรุปได้ว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาสูงสุดโน้มไปทางกลุ่มอนุรักษนิยมคือนิรันตรนิยมมากกว่าเสรีนิยม

สำหรับความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์เป็นลำดับที่ 2 คือ ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่โน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม และความเชื่อของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาโน้มไปทางลัทธิปฏิรูปนิยมนั้น เนื่องมาจากสาเหตุดังนี้

แนวโน้มของอาจารย์ที่โน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมเป็นอันดับสองนั้น เพราะการศึกษาแบบพัฒนาการนิยม เข้ามามีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาของประเทศไทยทุกระดับ โดยเฉพาะสถาบันการผลิตครู เพราะอาจารย์ส่วนหนึ่งของสถาบันผลิตครูได้รับการศึกษามาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกา และการจัดการศึกษาแบบพัฒนาการนิยมเป็นที่ยอมรับและนิยมกันอย่างกว้างขวางในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อครั้งแรกศตวรรษที่ 20 และได้แผ่อิทธิพลไปทั่วโลก (รัตน ตุงคสวัสดิ์, 2527 : 4) ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในหลาย ๆ ประเทศที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้การสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา ในรูปแบบของการให้ทุนไปศึกษา ฐานการจัดตั้งสมาคมเกี่ยวกับการศึกษาในประเทศไทย และเผยแพร่ความเชื่อแบบพัฒนาการนิยมจากสหรัฐอเมริกาเข้าสู่ประเทศไทย จากเหตุผลดังกล่าวเป็นส่วนที่ทำให้อาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด

แนวโน้มของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาโน้มไปทางลัทธิปฏิรูปนิยมเป็นลำดับสองนั้น เพราะประเทศไทยได้มีการปฏิรูปการศึกษา โดยคณะกรรมการวางพื้นฐานการศึกษาขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2516 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ในการปฏิรูปการศึกษาที่ได้เน้นถึงความสำคัญในเป้าหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมมากยิ่งขึ้น

2. เปรียบเทียบความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ก. ผลการวิจัยความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในแต่ละด้าน คือ ด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านโรงเรียน ด้านผู้สอน และด้านกระบวนการเรียนการสอน มีดังนี้

ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีความแตกต่างกันในด้านกระบวนการเรียนการสอน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าอาจารย์มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านกระบวนการเรียนการสอนโน้มไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยม ส่วนนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านกระบวนการเรียนการสอนโน้มไปทางปฏิรูปนิยม ซึ่งในลัทธิพิพัฒนาการนิยมเน้นกระบวนการเรียนการสอนโดยยึดหลักว่าการเรียนรู้เกิดจากการเรียนรู้ โครงสร้างรวมก่อน มิใช่เรียนรู้จากส่วนย่อยแต่ละส่วนก่อนแล้วเอามาประมวลรวมกันเป็นความรู้ (ศุภร ศรีแสน, 2526 : 185) ในการจัดการเรียนการสอนมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนรวมกลุ่มทำกิจกรรม ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ผลงานอยู่บนรากฐานของความสนใจและความต้องการจะใช้วิธีการสอนแบบการแก้ปัญหา (Problem Solving) นำหลักการทางวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ ครูไม่ต้องบอกเพียงแต่เป็นผู้ช่วยชี้แนะให้นักเรียนหาสาเหตุ หาทางพิจารณาทดลองแก้ปัญหาด้วยตนเอง ดังนั้นกิจกรรมที่ใช้ในการสอนจึงเน้นในเรื่องการสอนสาธิต (Demonstration) การอภิปราย (Discussion) การค้นคว้า (Research) การรายงาน (Report) การประชุม (Conference) การวางแผน (Planning) และ การศึกษานอกสถานที่ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบในการกระตุ้นให้นักเรียนใช้ความสามารถและได้รับประสบการณ์จริงด้วยตนเอง (ทองปลิว ชมชื่น, 2519 : 157) ส่วนในลัทธิปฏิรูปนิยมเน้นกระบวนการเรียนการสอนโดยวิธียึด "งาน" หรือ "กิจกรรม" เป็นหลักและมีครูเป็นผู้ชี้แนะมุ่งให้นักเรียนหาประสบการณ์ด้วยตนเองให้มากที่สุดและที่สำคัญคือ นักเรียนจะต้องรู้จักตัวเอง (Finding themselves) ให้รู้ว่าเป็นอะไร จะทำอะไรในอนาคตแล้วเตรียมตัวตามแนวทางนั้นๆ (ภิญโญ สาร, 2514 : 120) ไม่ส่งเสริมการเรียนแบบท่องจำและการสอนแบบบรรยาย ครู และนักเรียนควรทำอะไรก็ได้เพื่อสนองความต้องการของตน การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สนใจปัญหาของสังคม เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา บรรยายภาคในการเรียนการสอนมีอิสระ ไม่ใช่บังคับให้ผู้เรียนได้มีการค้นคว้าและอภิปรายเป็นส่วนสำคัญโดยเน้นการอภิปรายเป็นหลัก (ทองปลิว

ชมชื่น, 2529 : 168) ในการแก้ปัญหาเรื่องราวต่างๆ ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) วิธีการของโครงการ (Project Method) วิธีการแก้ปัญหา (Problem-Solving Method) วิธีการเหล่านี้ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมใช้มาก แต่ในขณะเดียวกันปรัชญากลุ่มนี้ยังอาศัยวิธีการของประวัติศาสตร์ (Historical Method) และวิธีการปรัชญา (Philosophical Method) ประกอบกันไปด้วยเพื่อให้การศึกษาปัญหาต่าง ๆ เป็นไปอย่างกว้างขวางรัดกุมถูกต้องที่สุด (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2529 : 92 - 93)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ทำให้ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในด้านกระบวนการเรียนการสอน มีความแตกต่างกัน

ข. ผลการวิจัยการเปรียบเทียบความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในแต่ละด้านจำแนกตาม เพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน มีดังนี้

ก. ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1. เพศ อาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีเพศต่างกันมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านหลักสูตรแตกต่างกัน การที่เพศมีอิทธิพลต่อความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านหลักสูตร อาจเป็นเพราะเกิดจากอิทธิพลของค่านิยมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ส่งผลให้การอบรมเลี้ยงดูบุคคลระหว่างเพศหญิงและเพศชายแตกต่างกัน เพศชายเน้นให้เป็นผู้นำ ให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออกและให้อิสระมาก ในขณะที่เพศหญิงอบรมให้เรียบร้อย ประพฤติอยู่ในกรอบประเพณี (วิรัชท วิชาญโชติ, 2513 : 33 - 34) จากผลการวิจัยต่าง ๆ พบว่า เพศเป็นตัวแปรที่มีส่วนทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่องแนวความคิดความเชื่อของบุคคล เช่น จำเนียร แสงสว่าง (2518 : 169 - 171) วิจัยพบว่า เพศหญิงมีความเกรงกลัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากกว่าเพศชาย กัสกิน เอ.อี (Guskin A.E, 1964 : 25) วิจัยพบว่า นักศึกษาหญิงของไทยมีลักษณะเก็บตัวและเป็นคนหัวเก่า (Conservative) ที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนั้นยังมีความลังเลใจหรือกลัวต่อการนัดหมายกับเพื่อนต่างเพศมากกว่านักศึกษาชาย

จากเหตุผลดังกล่าวสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูเพศที่ต่างกันของสังคมไทยมีส่วนทำให้แนวความคิดความเชื่อและค่านิยมแตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้อาจทำให้อาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่เพศต่างกัน มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านหลักสูตรแตกต่างกัน

2. อายุ อาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีอายุต่างกัน มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษาต่างกัน การที่อายุมีอิทธิพลต่อความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นเพราะเกิดจากอิทธิพลของการมีประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ต่างกัน ผ่านการศึกษาหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีจุดมุ่งหมายของการศึกษาต่างกัน ผู้ที่มีอายุมากมักเข้าใจว่าตนเองมีประสบการณ์และความรู้มากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย (สุดใจ ทศพร, 2517 : 35 - 37) การที่ผู้ที่มีอายุมากกว่าคิดว่าตนเองมีประสบการณ์มากกว่าทำให้เป็นคนขาดความกระตือรือร้นและไม่ค่อยยอมปรับปรุงตนเองให้ทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมใหม่ กลุ่มบุคคลที่อายุน้อยที่ถือว่ายังอยู่ในระยะวัยรุ่นตอนปลายหรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้นนั้น เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลง มีอุดมคติ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความกระตือรือร้น มีความหวังและพยายามที่จะสร้างชีวิตของตนเองให้มีคุณค่า ต้องการนำความรู้ด้านทฤษฎีต่างๆ ที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาและปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น (สุชา จันทรเฒ, 2518 : 64 - 65) และบุคคลที่มีอายุน้อยสามารถเปลี่ยนแปลงแนวความคิดความเชื่อได้ง่ายกว่าบุคคลอายุมาก (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2525 : 46 - 51)

จากเหตุผลดังกล่าวสรุปได้ว่าอายุต่างกันประสบการณ์ต่างกันมีส่วนทำให้แนวความคิดความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกัน ด้วยเหตุผลนี้ทำให้อาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีอายุต่างกันมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษาแตกต่างกัน

3. ประสบการณ์การทำงาน อาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษาต่างกัน ที่ประสบการณ์การทำงานมีอิทธิพลต่อความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษา อาจเป็นเพราะว่าบุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มักจะได้รับการศึกษาในลักษณะที่แตกต่างกัน บุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานมานานมักจะได้รับ การ

ศึกษาในระบบเก่าทำให้มีแนวคิดความเชื่อโน้มไปทางลัทธิสารัตถนิยม นอกจากนี้สังคมไทยเป็นสังคมแบบครอบครัว เคารพและยอมรับผู้อาวุโสกว่า ถ้ามีความสนิทสนมกันมากจะมีความเกรงใจไม่กล้าวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งสังคมดังกล่าวนี้ทำให้เกิดอุปสรรคในการพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้า บุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานมานานส่วนใหญ่มักจะเข้ารับการการศึกษาซึ่งมีจุดมุ่งหมายของทางศึกษาโน้มไปทางสารัตถนิยม ส่วนบุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานมาน้อยส่วนใหญ่มักจะเข้ารับการการศึกษาในช่วงปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2518 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาโน้มไปทางพิพัฒนาการนิยมและปฏิรูปนิยม ซึ่งส่งผลให้บุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานมากมีแนวความคิดความเชื่อ แตกต่างกันไปจากบุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานน้อย

จากเหตุผลดังกล่าวสรุปได้ว่าประสบการณ์การทำงานต่างกันมีส่วนทำให้แนวความคิดความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกัน ด้วยเหตุผลนี้อาจทำให้อาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษาแตกต่างกัน

ข. ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1. เพศ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีเพศต่างกันมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน การที่เพศไม่มีอิทธิพลต่อความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในทุกด้านเป็นเพราะเกิดจากอิทธิพลของค่านิยมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ได้ส่งผลให้การอบรมเลี้ยงดูบุคคลระหว่างเพศหญิงและเพศชายในปัจจุบันไม่แตกต่างกัน เพศชายหรือเพศหญิงก็เป็นผู้นำได้และให้ความเชื่อมั่นในตนเองกล้าแสดงออกและให้อิสระมากพอ ๆ กัน ในสังคมปัจจุบันผู้หญิงหรือผู้ชายก็สามารถขึ้นสู่ตำแหน่งผู้บริหารระดับสูง ๆ ได้เหมือนกัน สิ่งใดที่ผู้ชายทำได้ผู้หญิงก็ทำได้ เช่น การเป็นผู้นำ ราชกร การเป็นรัฐมนตรี การเป็นนายกรัฐมนตรี และตำแหน่งอื่น ๆ อีกมากมาย แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงปัจจุบันกล้าเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้มากเท่า ๆ กับผู้ชาย

จากเหตุผลดังกล่าวสรุปได้ว่าค่านิยมและวัฒนธรรมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันมีส่วนทำให้แนวความคิด ความเชื่อไม่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้อาจเป็นส่วนที่ทำให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีเพศต่างกัน มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในทุกด้านไม่แตกต่างกัน

2. อายุ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีอายุต่างกัน มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านหลักสูตร และด้านกระบวนการเรียนการสอนต่างกัน การที่อายุมีอิทธิพลต่อความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านหลักสูตร และด้านกระบวนการเรียนการสอนอาจเป็นเพราะเกิดจากอิทธิพลของอายุที่ต่างกันทำให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีประสบการณ์ต่างกัน นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ย่อมผ่านการศึกษานักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาไม่เหมือนกับนักศึกษาที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป นักศึกษาที่มีอายุน้อยยังมีความกระตือรือร้น มีความหวังและมีความพยายามที่สร้างชีวิตของตนเองให้เจริญก้าวหน้า สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในปัจจุบันได้ไม่ยากนัก แต่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีอายุมากกว่า มีประสบการณ์การทำงานมานานได้พบกับปัญหาและอุปสรรคมากมาย ทำให้ขาดความกระตือรือร้น ไม่ค่อยมีความคิดริเริ่มและชอบปฏิบัติตามแบบที่เคยปฏิบัติมา ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ดังสุภาษิตไทยที่ว่า "ไม้อ่อนคดค่าง่าย ไม้แก่คดดยาก" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2525 : 46 - 51)

จากเหตุผลดังกล่าวสรุปได้ว่า อายุต่างกันทำให้มีประสบการณ์ต่างกัน มีส่วนทำให้แนวความคิด ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้อาจทำให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีอายุต่างกันมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านหลักสูตรและด้านกระบวนการเรียนการสอน แตกต่างกัน

3. ประสบการณ์การทำงาน นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านหลักสูตร และด้านกระบวนการเรียนการสอนต่างกัน การที่ประสบการณ์การทำงานมีอิทธิพลต่อความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านหลักสูตรและด้านกระบวนการเรียนการสอนอาจเป็นเพราะว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีทั้งนักศึกษาที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานเลยกับนักศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานบ้างน้อยบ้างรวม ๆ กัน บุคคลที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานมาก่อนเลยหรือมีประสบการณ์การทำงานน้อยนั้นได้รับการศึกษามาจากระบบการศึกษาแนวใหม่ที่โน้มไปทางพัฒนาการนิยมและปฏิรูปนิยม เพราะบุคคลกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเข้ารับการศึกษาในช่วงปฏิรูปการศึกษา (คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา, 2518 : 9) ซึ่งวงการการศึกษาได้ปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนมีเสรีภาพทางความคิดอย่างกว้างขวาง

ซึ่งผิดกับผู้มีประสบการณ์การทำงานมากได้รับการศึกษามาจากระบบการศึกษาแนวเก่าที่โน้มไปทางสารัตถนิยม และเนื่องจากมีประสบการณ์การทำงานมานานพบปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทำให้ขาดความกระตือรือร้น และมักจะยึดติดกับสิ่งเก่า ๆ ที่ตนเองเคยปฏิบัติมา ซึ่งส่งผลให้บุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานมากมีแนวคิดความเชื่อแตกต่างไปจากบุคคลที่ไม่มีประสบการณ์การทำงาน หรือมีประสบการณ์การทำงานน้อย

จากเหตุผลดังกล่าวสรุปได้ว่าประสบการณ์การทำงานต่างกันมีส่วนทำให้แนวคิดความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาต่างกัน ด้วยเหตุผลนี้ทำให้นักศึกษาระดับบัณฑิตยศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาในด้านหลักสูตรและด้านกระบวนการเรียนการสอนแตกต่างกัน

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาระหว่างอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ระบุว่าตนเองยึดถือกับความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามในลัทธิปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม นิรันตรนิยม พิพัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม อุดมถาวรนิยม และพุทธปรัชญา ใน 5 ด้าน คือ ด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านโรงเรียน ด้านผู้สอน และด้านกระบวนการเรียนการสอน ดังนี้

อาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ระบุว่าตนเองยึดถือกับความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามแตกต่างกันในด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านโรงเรียน ด้านกระบวนการเรียนการสอน และไม่ได้แตกต่างกันในด้านผู้สอน ซึ่งหมายความว่าอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ระบุว่าตนเองยึดถือกับความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามในด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านโรงเรียน และด้านกระบวนการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบของการจัดการศึกษาในประเทศไทยได้ถูกกำหนดไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านโรงเรียน และด้านกระบวนการเรียนการสอน

แต่ในด้านผู้สอนความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ระบุว่าตนเองยึดถือกับความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามไม่สัมพันธ์กันนั้นอาจเป็นผลจากการได้รับ

การปลูกฝังค่านิยมทางสังคมให้อยู่ในกรอบประเพณีไทย ซึ่งระบบการศึกษาก็ได้จัดโดยเน้นการดำเนินรอยตามบุคคลที่สังคมยอมรับ ยกย่อง ซึ่งค่านิยมเหล่านี้ ได้ฝังแน่นในสายเลือดของคนไทยมาช้านาน (สิริ เทศประสิทธิ์, 2515 : 1 - 2) จากปัจจัยดังกล่าวเป็นเหตุให้ผู้สอนยึดแนวความเชื่อแบบอนุรักษนิยมเป็นพื้นฐาน แต่แผนการศึกษาแห่งชาติปีพุทธศักราช 2520 ได้กำหนดว่าการศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อมุ่งสร้างเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์กับสังคม โดยเน้นการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคงและความผาสุกร่วมกันในสังคมเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2521 : 1) ซึ่งถือว่าเป็นแนวความเชื่อแบบเสรีนิยมและแผนการศึกษาแห่งชาติปีพุทธศักราช 2535 ที่ให้อยู่ในปัจจุบันได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาโดยเน้นให้การศึกษาเป็นกระบวนการศึกษาที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีสันติสุข และสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของประเทศ (วิรวรรณ ชินะตระกูล และคณะ, 2538 : 65) จะเห็นว่าแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2535 ก็มีแนวความเชื่อแบบเสรีนิยมเหมือนแผนการศึกษาแห่งชาติปีพุทธศักราช 2520

จากเหตุที่กล่าวมาแล้วนี้อาจเป็นผลทำให้ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ระบุว่าตนเองยึดถือกับความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามไม่สัมพันธ์กัน